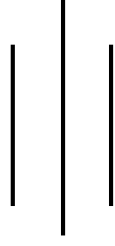
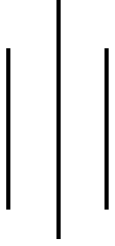

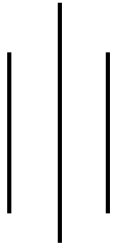
कास्की कारागारका बन्दीहरुको जीवनपद्धति
एक अध्ययन

त्रिभुवन विश्व विद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
समाजशास्त्र विषयमा
स्नातकोत्तर तह द्वितीयवर्षको आठौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोध पत्र

शोधकर्ता

परशुराम शर्मा
रोल नं. १८९/०६३
त्रि.वि.

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग
पृथ्विनारायण क्याम्पस, पोखरा
२०६७

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्रका विषयमा स्नातकोत्तर तह उपाधिको आंशिक आवश्यकता पूर्तिको लागि (एम.ए.पत्र) मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा परशुराम शर्माले 'कास्की कारागारका बन्दीहरुको जीवनपद्धति एक अध्ययन' विषयमा यो शोधपत्र तयार पार्नुभएको हो ।

कास्की जिल्ला, पोखरा उपमहानगरपालिका-७, रत्नपुरी स्थित कास्की कारागार क्षेत्रमा केन्द्रित रही स्थलगत अध्ययन गरेर तयार पारिएको यो शोधपत्रसम्बन्धी उहाँको कार्यप्रति म सन्तुष्ट छु र प्रस्तुत शोधपत्रलाई आवश्यक मूल्यांकनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : मंसिर २०६७

शिव बहादुर थापा
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत समाजशास्त्र तर्फका छात्र परशुराम शर्माले आठौं पत्रको प्रयोजनका लागि यस विभागमा प्रस्तुत गर्नुभएको 'कास्की कारागारका बन्दीहरुको जीवनपद्धति एक अध्ययन' विषयक शोधपत्र मूल्यांकन समितिबाट स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उचित ठहरिएकाले स्वीकृत प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

डा.लेखनाथ भट्टराई
बाह्य निरीक्षक

शिवबहादुर थापा
शोध निर्देशक

शान्ति भुसाल
विभागीय प्रमुख

मिति : २०६७/०८/१६

भाषा सम्पादकको भनाइ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय पृथ्वी नारायण क्याम्पस अन्तर्गत समाजशास्त्र, मानवशास्त्र विभागको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आठौं पत्रको प्रयोजनकालागि क्रमाङ्क १८९/०६३ का विद्यार्थी परशुराम शर्माले तयार पार्नु भएको 'कास्की कारागारका वन्दीहरुको जीवन पद्धति एक अध्ययन' शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र भाषिक दृष्टिकोणले समेत राम्रो भएको देखिन्छ ।

भाषा सम्पादक
चुडामणि खनाल
सह-प्राध्यापक
नेपाली विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

मिति :

कृतज्ञताज्ञापन

यो शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र मानवशास्त्र विभाग पृथ्वीनारायण क्याम्पस पोखराका उपप्राध्यापक श्रद्धेय शिव थापाज्यूको निरन्तर अनुगमन, हौसला र प्रोत्साहनको परिणाम हो । त्यसकारण सर्वप्रथम उहाँ र उहाँको सहयोगप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । त्यसरी नै सन्दर्भ सामाग्री जुटाउने, निरन्तर कार्यमा सक्रिय बनाइराख्ने सन्दर्भमा विशेष सहयोग गर्नुहुने आदरणीय नेत्र पौडेलज्यूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

तथ्यांक सङ्कलनको प्रक्रियामा संवेदनशिल क्षेत्र कारागार प्रवेश, खुला छलफल, बहस, अवलोकन गर्ने बातावरण मिलाई महत्त्वपूर्ण र विशिष्ट सहयोग गर्नुहुने प्रमुख जिल्ला अधिकारी, कारागार प्रशासन प्रमुख तथा कारागार परिवारप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसरी नै आवश्यकताअनुसार विशेष सहयोग पुऱ्याउने समाजशास्त्र, मानवशास्त्र विभागका विभागीय प्रमुख एवं विभागप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, व्यवस्थित गर्ने, कम्प्युटर टाइपिङ्ग गर्ने सन्दर्भमा सहयोग पुऱ्याउने माया शर्मालाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसै गरी कम्प्युटर टाइपिङ्ग गरि शोध पत्र सम्पन्न गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने आशिष भुजेल, गीता राना र इमेज कम्प्युटर सर्भिसलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मंसिर २०६७

परशुराम शर्मा

विषयसूची

सिफारिस पत्र

स्वीकृतिपत्र

भाषा संपादकको सिफारिस पत्र

कृतज्ञता ज्ञापन

विषय	पृष्ठ
एकाई एक : परिचय	१-५
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको भनाइहरू	३
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	४
१.४ अध्ययनको महत्त्व	४
१.५ अध्ययनको सीमा	५
एकाई दुई : साहित्यको पुनरावलोकन	६-१५
२.१ पूर्व साहित्यको अध्ययन	६
२.२ सैद्धान्तिक पुनरावलोकन	१२
एकाई तीन : अनुसन्धान विधि	१६-१७
३.१ अध्ययनको औचित्य	१६
३.२ अनुसन्धानको ढाँचा	१६
३.३ सघनगणना विधि	१७
३.४ तथ्याङ्कका स्रोतहरू	१७
३.४.१ तथ्यांक संकलनका विधि (प्राथमिक स्रोत)	१७
३.४.१.१ प्रश्नावली अनुसूचि	१७
३.४.१.२ अवलोकन	१७
३.४.१.३ छलफल	१७
३.४.२ द्वितीय स्रोत	१७
३.५ तथ्यांकको प्रस्तुतीकरण र विश्लेषण	१७

अध्याय पाँच : तथ्याङ्कको प्रस्तुतीकरण र विश्लेषण १९-४२

५.१	विविधताको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	१९
५.२	बन्दीहरूको पारिवारिक आर्थिक अवस्था	२३
५.३	कारागारको भौतिक सुविधाप्रति बन्दीहरूको धारणा	२७
५.४	कारागारको मानसिक तथा मानवीय पक्षसंग सम्बन्धित विषयमा बन्दीहरूको धारणा	२९
५.५	कारागारमा हुने यातनाप्रति बन्दीहरूको धारणा	३२
५.६	कारागार प्रशासन र बन्दीहरूको बीच तथा अन्तर बन्दीहरू बीचको सम्बन्ध, शैली र दृष्टिकोण	३४
५.७	विविध मुद्दामा संलग्न बन्दीहरूमा शिक्षा, लिङ्ग, उमेर र जातिको प्रभाव विश्लेषण	३८

अध्याय छ : सारांश, निष्कर्ष र सुझावहरू ४३-४५

६.१	अध्ययनको सारांश	४३
६.२	निष्कर्ष	४५
६.३	सुझावहरू	४५
	सन्दर्भ सामाग्रीहरू	४६
	अनुसूची -१	४७
	अनुसूची -२	४९

तालिका सूची

तालिकाको शीर्षक	पृष्ठ
५.१.१ जिल्लाको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	१९
५.१.२ लिङ्गको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२०
५.१.३ धर्मको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२०
५.१.४ जातीयता आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२१
५.१.५ वैवाहिक स्थितिको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२१
५.१.६ पेशाका आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२२
५.१.७ उमेर समूहको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२२
५.१.८ शिक्षाको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२३
५.२.१ पारिवारिक किसिमको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२४
५.२.२ जग्गाको स्वामित्वको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२४
५.२.३ सवारी साधनको स्वामित्वको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२४
५.२.४ सन्तान भए नभएको आधारमा उत्तरदाताहरूको वितरण	२५
५.२.५ उत्तरदाताका सन्तानहरूको पढ्ने विद्यालयको किसिम	२५
५.२.६ आरोपित मुद्दाको आधारमा उत्तरदाताको वितरण	२६
५.२.७ उत्तरदाताको सम्बन्धित क्षेत्रमा लाग्नको कारण	२६
५.३.१ बन्दीको सङ्ख्या र जेलको अवस्थाको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	२७
५.३.२ कारागारमा रहेको ट्वाइलेट, बाथरूमको अवस्थाप्रति बन्दीहरूको धारणा	२७
५.३.३ कारागारमा दिइने खानाप्रति बन्दीहरूको धारणा	२८
५.३.४ कारागारमा पुस्तकालयको व्यवस्थाप्रति बन्दीहरूको धारणा	२८
५.४.१ कारागारमा औपचारिक शैक्षिक अध्ययनको सुविधा भए नभएको बारे बन्दीहरूको धारणा	२९
५.४.२ कारागारमा उपलब्ध उपचार सेवाको बारेमा बन्दीको धारणा	२०
५.४.३ कारागारमा आपराधिक प्रवृत्ति निराकरण नियन्त्रण सम्बन्धी प्रशिक्षण, छलफल व्यवस्था	३०
५.४.४ कारागारमा उपलब्ध सीपमूलक तालिमको सुविधाको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३१

५.४.५	आरोपित मुद्दाअनुसार बन्दीहरूलाई राख्ने व्यवस्थाको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३२
५.५.१	कारागारमा बन्दीहरूलाई दिइने शारीरिक यातनाको अवस्थाको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३३
५.५.२	कारागारमा बन्दीहरूलाई दिइने मानसिक यातनाको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३३
५.६.१	कारागारमा प्रशासनको बन्दीप्रतिको दृष्टिकोण	३४
५.६.२	आफूहरूको भाषाशैलीको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३५
५.६.३	आफूहरूको जीवनशैलीको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३५
५.६.४	आफूले गरेको अपराधप्रति बन्दीहरूमा पश्चात्तापको अवस्था	३६
५.६.५	भावी जीवनप्रति बन्दीहरूको धारणा	३६
५.६.६	आफूहरूको जीवनपद्धति समाज उपयोगी बनाउन मुख्य भूमिका खेल्ने निकाय	३७
५.६.७	अपराधी प्रवृत्ति र मानव समाजको सम्बन्धको बारेमा बन्दीहरूको धारणा	३७
५.६.८	भावी जीवनको बारेमा बन्दीहरूले बनाएको योजना	३८
५.७.१	आरोपित मुद्दा र शैक्षिक योग्यता बीचको तुलना	३८
५.७.२	आरोपित मुद्दा र लिङ्गको तुलना	४०
५.७.३	आरोपित मुद्दा र उमेर समूह बीचको तुलना	४१
५.७.४	आरोपित मुद्दा र जाति जातीयता बीचको तुलना	४२

चित्र सूची

चित्रको शीर्षक	पृष्ठ
५.७.१ आरोपित मुद्दा र शैक्षिक योग्यता बीचको तुलना	४०
५.७.३ आरोपित मुद्दा र उमेर समूहबीचको तुलना	४१